

Рибак А.

Державотворчі погляди О.Дякова – „Горнового”

Особистість О.Дякова, як діяча Головного осередку пропаганди при Проводі ОУН, Крайового Провідника ОУН Львівського краю, члена Проводу ОУН на Українських Землях, заступника Голови Генерального Секретаріату Української Головної Визвольної Ради (УГВР), нагородженого Золотим та Срібним Хрестами Заслуги, безперечно заслуговує на належну увагу.

Весь обсяг публіцистичної спадщини О.Дякова ще невідомий. Опублікована за кордоном збірка “Ідея і Чин” нараховує тринадцять статей, хоча достеменно відомо, що у ній зібрано не всі праці, які були написані публіцистом. На даному етапі дослідження нами виявлено та використано ще три неопубліковані праці.

Ми спробуємо виокремити серед публіцистичної спадщини О.Дякова та проаналізувати ряд моментів, які стосуються державного будівництва та бачення теоретиком майбутньої української держави.

У статті “Підсумки успіхів нашої національно – визвольної боротьби” публіцист аналізує причини невдач боротьби за незалежність на етапі визвольних змагань 1917-20рр.

Головною причиною їх поразки О.Дяків бачить у тому, що “український народ у своїй масі був ще не дозрілий до самостійного життя. Національна свідомість народних мас була тоді низька, а у значної частини народу її взагалі не було” [7,67]. Тепер же, вказує автор, “хвиля народного піднесення, народ згартувався став організований і готовий до жертви” [7,67].

Велике значення О.Дяків надає консолідації навколо ідеї самостійної держави населення Полісся, Лемківщини, Придніпров’я. “Національно-політична зрілість та стан організованих політичних сил, - вказує О.Дяків, - основні чинники для здобуття незалежності “, а, отже, і подальшої розбудови держави [7,67].

Другий момент, на якому варто зупинитись при розгляді державотворчих ідей публіциста - це поняття нації. Його суть він розкриває у статті “Перспективи нашої боротьби”: “Нація – сукупність всіх живих, мертвих і ненароджених. Для якої ми працюємо і життя віддаємо, але і від неї одержуємо все те, що кожному як одиниці для його індивідуального розвою конечне. Наш девіз: через добробут, розквіт і ріст нації - до добра, щастя і розвою одиниці ...Саме національними шляхами йдуть всі передові держави. І нам нема чого шукати інших концепцій крім національної” [6,78].

Першоосновою держави публіцист бачить ідею нації, хоча не вказує кого він зараховує до української нації. У статті “Наше становище до російського народу” О.Дяків

вказує, що ставлення до росіян нічим не відрізняється від ставлення до інших народів і впливає згасла: “Воля народам, воля людині” [5,153].

Цікавими є ідеї публіциста щодо соціально-економічного ладу. Це питання розкрито у статтях “СССР – країна найжорстокішого гноблення народів і визиску працюючих” та “Ганьба ХХ-го сторіччя”.

О.Дяків вважає, що влада жодною мірою не повинна залежати від приватного капіталу, бути його знаряддям. Публіцист спростовує те, що український національно-визвольний рух “змагає до встановлення поміщицько-капіталістичного ладу, а навпаки, за ліквідацію великої земельної власності, за націоналізацію промисловості, торгівлі, банків, за побудову нового суспільного ладу, за якого насправду уникне експлуатації людина людиною” [1,347].

У листі до З.Карбовича, О.Дяків, розвиваючи цю думку, пише, що “націоналізація у суспільну власність засобів виробництва та землі” не означає повернення до колгоспів. “Ми за власність селян на землю і одноосібні господарства. Але власником і землі, і знарядь, і засобів є цілий народ” [4,383]. Автор допускає кооперативну власність, але не вважає її основою сільськогосподарської системи України. У “Листі до друзів за кордоном” (червень 1950) О.Дяків висловлює ту ж думку: “Ми за розпуск колгоспів, за передачу землі у власність селянам у формі одноосібних господарств. Але найвищий суспільний власник землі, як і знарядь і засобів виробництва являється народ” [2,156].

Наступний момент, на котрому зупинимось, – це бачення О.Дяковим майбутнього політичного режиму. У листі до З.Карбовича теоретик дає своє розуміння демократії як політичного ладу: “Вона повинна бути в основі нашого політичного руху, але потрібно думати тільки над конкретною формою. Бо сама по собі демократія не є ані найбільшим злом, ані найбільшим добром. Творить зле чи добре кожна конкретна демократична система” [8, 383].

З неопублікованого листа В.Кука до О.Дякова впливає, що перший повністю погоджувався з думками публіциста щодо демократії. Особливо з його твердженням, що демократія може перерости в “анархізацію” всіх форм суспільно-політичного життя у державі. І підкреслив, що “перенесення цієї закордонної демократії в українські землі в такому вигляді, в якому вона там процвітає, – напевно завалить всю державність” [3,74].

Реалізм та тверезість думки бачимо і у ставленні О.Дякова до зовнішніх сил. Тут він однозначно виступає за вихід українського народу на міжнародну арену як самостійного партнера. Публіцист позбавлений ілюзій того, що допомога інших країн є безкорисливою як у боротьбі за державу, так і в подальшому її існуванні, а тому, вважав, що “сподівання на опіку може завершитись елементарною зміною

поневолення“[9,99]. О.Дяків відзначав: “ Ми не відкидаємо союзників, але союзників, а не опікунів” [11,93]. У статті, опублікованій у журналі “ Юнак “ (1943р), він особливо наголошував на тому, що найбільшим злом української історії була орієнтація на чужі сили, оскільки останні приводили до загибелі державності [10,32].

Охарактеризувавши погляди О.Дякова щодо держави та державного механізму, ми можемо простежити певну концепцію. Поняття нації як найвищого блага є стрижнем його світогляду, проте він виступає за позитивне ставлення до всіх народів, що населяють Україну. Одним з вирішальних чинників у здобутті та розбудові держави є консолідація нації навколо однієї ідеї. Державний лад за О.Дяковим повинен бути демократичним, але демократія має відповідати умовам дійсності, вимогам часу. В основі економічного ладу має бути суспільна власність на засоби виробництва та землю і їх відповідне використання як окремо взятими громадянами, так і їх спілками. На міжнародній арені Українська Самостійна Соборна Держава повинна виступати як ні від кого не залежний гравець, який ставить на власні сили і зорієнтований на інтереси виключно своїх громадян.

Джерела та література:

1. Ганьба 20-го сторіччя // Дяків-Горновий. Ідея і Чин. Повна збірка творів. – Нью-Йорк –Торонто – Мюнхен, 1968. – 408с.
2. Державний архів Служби безпеки України (ДАСБУ) - Фонд друкованих видань. - Спр.№376. - Т.4.
3. ДАСБУ - Фонд друкованих видань. - Спр.№372. - Т.18.
4. ДАСБУ - Фонд друкованих видань. - Спр. №376. - Т.33.
5. Наше становище до російського народу // Дяків-Горновий.Ідея і Чин.
6. Перспективи нашої боротьби // Дяків-Горновий.Ідея і Чин.
7. Підсумки успіхів нашої національно – визвольної боротьби // Дяків-Горновий. Ідея і Чин.
8. Русначенко А.М. Народ збурений : Національно – визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940-50-их роках. – К., 2002.
9. Українська Повстанча Армія – носій ідей визволення і дружби народів // Дяків-Горновий.Ідея і Чин.
- 10.Центральний державний архів вищих органів влади і управління України(ЦДАВОВУУ) - Ф.3833. - Оп.1. - Спр.168.
11. Чому в нашій боротьбі ми ставимо на власні сили // Дяків-Горновий.Ідея і Чин.